

2006 йил 31 августдан
чоп этила бошлаган

Ижтимоий-сиёсий газета

ТАБИАТГА МУНОСАБАТИМИЗ ҚАЧОН ЎЗГАРАДИ?!

Экология ва атроф-мухит тозаллиги ҳақида суҳбат борарди. Устозим, қизик воқеа ҳақида айтиб қолди:

– Масалан, бир йили битта сурат эълон қилинди. Унда асфалтга ташланган сақични чўқиладельди бўлган қуш тумшуги ёпишиб ўлади. Уни ёнида эса полапони чиркиллаяпти. Бир бифаросатнинг ахлатни кўчага ташлагани фожиаси бу.

Беихтиёр ўйлаб қолдим. Қушда нима айб бор эди. Эҳтимол, бирор сахий инсон емиш ташлаган, деб ўйлагандир.

Бу, бир воқеа. Бехос, болалигимизда катталар айтган ўғитлар хаёлга келади. Сувни исроф қилма, сувга тупурма, ариқни ифлосланторма, ахир у ерда обихаёт бўлган сув оқади, табиатга эҳтиётлик билан муносабатда бўл, дейишарди... Бола эканмиз, у гапларнинг маъносини кўпам тушунавермасдик. Ёш улғайиб эса, нақадар ҳақ гаплар эканини англаяпмиз.

Донолар, билмасдан сўйламас, деганлари рост.

Энди замонлар ўзгарди. Эҳтимол, ҳозирги катталар ҳам ўзгаришгандир. Балки, катталар ёшларга насиҳат айтмай қўйишгандир. Қайдан биламиз, катталарни тирикчилик ғами ўзидан ортмайдиган қилиб қўйгандир. Инсоният тобора ривожланиб бормоқда. Ҳозир одамлар, замонавий – қўлларидан энг охири русумдаги мобил

қурилмаю компьютерларнинг сўнгги авлоди. Инсоният ривожланиши, камол топмоғи лозим. Ва ҳамма ўз замонасининг илғори бўлмоғи шарт.

Нега, катталар насиҳат қилмаяпти, деган хулосага келдинг деясизми, ким билсин балки, янглишаётгандирман. Аммо, баъзи воқеаларни кўриб, одам бу гапнинг тасдиғиям ишониб қолади. Масалан, дейлик бир она боласига ўралган музқаймоқ олиб берди. Болакай музқаймоқ қоғозини ахлат қутига эмас, балки кўчанинг ўртасига ташлади. Она эса бепарво. Шу жойда она боласига ахлатни қутига ташлаш кераклиги ҳақида айтганда, болакай қилган иши яхши бўлмаганини англаб, келаси сафар бундай қилмасди. Ёки, иккинчи ҳолат. Ота-она болаларини табиат қўйнига олиб чиқишди. У ерда тановул қилишди. Ва емаклардан қолган чиқит, ўша жойда қолди. Улар кетишди. Ота-она қилган ишдан болалар ўрнак олишади. Агар чиқитларни йиғиштириб кетишганда эди, бари тескари бўларди. Болалар ҳам шу одатга ўрганишарди.

Муқаддас динимиз Ислоҳ асосида ҳам поклик туради. Динимиз ҳамма нарса пок бўлиши тарафдори. Тозалик ва озодликка тарғиб қилувчи, бир нечта ҳадиси шарифлар бунга мисол бўлади.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, атроф тоза

бўлса, ён-верига шунақа аура тарқаларкан. Тоза жойда фикрлар ҳам соф бўларкан.

Кейинги пайтларда атроф-мухитга боқиб, жуда безътибор бўлиб қолгандекмиз, дея ўйлаб қоляпман. Қўлимиздаги ахлатни хоҳлаган жойимизга улоқтираемиз. Ахлат қутига ташлаш хаёлимизга келмайди. Фаросат масалалари ҳам бор-да.

Қизиғи атрофимизга бепарво бўлиб, нафақат атрофимиздагиларни беҳурмат қилган бўламиз, ўзимизга шу хунук манзарани раво кўргандек бўламиз. Чунки, бу кўчалар, табиат, ариқлар ҳар биримизники-ку! Буларнинг тозаллигига жавобгар мену сизга ўхшаган қоракўзлар-ку!

Умуман чиқиндилар билан боғлиқ масалаларга эътибор бермай қўйганмиз.

Подъездларга кирсак, сигарета қолдиғию ҳар хил чиқит селлофанларга тўла бўлади. Шуни қутига ташлашга фаросатимиз етмайдими? Кўчалардаги ариқлар баклашка, сигарет қолдиғию писта пўчоқлари, яна алламбало ахлатларга тўла. Хўш, шуни керакли жойга ташлаши кийиндими? Бекатлар олдини-ку, қўяверинг. Одамнинг табиати хира қилади. Инсон фитрати гўзаллик истайди. Инсон таъби гўзалликка ўч. Лекин, атрофдаги чиқиндиларни кўриб, хафсала пир бўлади.

Бир хусусда ўйлаб ҳеч охирига етолмайман.

(Давоми 3-саҳифада)

Ўзбекистон — Хитой: ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Хитой заминидан олиб борилган мулоқотлар самарали кечди. Куни кеча Пекинда биринчи таълим форуми, Шанхайда Ўзбекистоннинг туризм имкониятлари кургазмаси муваффақиятли ўтди. Ўзбекистон маданияти кунлари доирасидаги тадбирлар эса Хитой пойтахти аҳолиси ва меҳмонларида катта қизиқиш уйғотди.

(Давоми 2-саҳифада)

ОҲАНГ!

Бугун телевидение, радио, интернет, диск, флешка ва бошқа техника воситаларида элга тарқатилаётган куй-кўшиқларнинг оҳанги қандай? Ва у нималарга қодир?.. Кузатишимча, бугун у жуда катта ижтимоий-сиёсий ва психологик кучга эга бўлиб улгурди. Бошқача айтсам, ОҲАНГ ОДАМЛАРНИ БОШҚАРЯПТИ!

Қандай
дейсизми?

(Давоми 8-саҳифада)

Ўзбекистон — Хитой:

ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

(Боши 1-саҳифада)

Ўзбекистон ва Хитой ўртасидаги ҳамкорлик алоқалари ўрнатилганига 30 йилдан ошди. Кейинги йилларда стратегик шериклик алоқалари юксак даражага кўтарилиб, икки томонлама муносабатлар жадал суръатда ривожланмоқда.

Катта нуфузга эга бўлган Хитой иқтисодий юксалиш ва ялпи ижтимоий маҳсулот ҳажми бўйича жаҳонда етакчи ўринлардан бирини эгаллайди. Бундай қудратли давлат билан муносабатларни ҳар томонлама ривожлантириш Ўзбекистон халқининг туб миллий манфаатларига тўлиқ мос келади.

Бугунги кунда ҳар икки мамлакат халқаро муносабатлар тизимида ўз ташқи сиёсатини халқаро ҳуқуқ нормалари доирасида, миллий манфаатларини ҳисобга олган ҳолда қуришда масъулиятли давлат сифатида намоён бўлмоқда. Чунки Янги Ўзбекистон ҳам, Хитой ҳам халқаро муаммоларни ҳал қилишда ташаббускорликни намойиш этапти.

Бу ташаббус Президентимизнинг “Тинчлик ва хавфсизлик учун Самарқанд бирдамлик ташаббуси” ва Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг “Глобал цивилизация ташаббуси”да цивилизациялар ўртасидаги мулоқотни йўлга қўйишдек эзгу мақсадга эришишга қаратилган. Бундай ёндашув икки давлат ўртасидаги кўп қиррали ҳамкорлик учун ишончли замин яратди.

Кейинги йилларда Хитой Ўзбекистоннинг энг йирик инвестори ва савдо ҳамкорига айланди, десак муболаға эмас. Сабаби Ўзбекистон бизнеси Хитойда ўз иштирокини ишонч билан кенгайтирмоқда. Хитой бизнеси Ўзбекистон ҳудудларида тобора кўпроқ янги ишлаб чиқариш қувватларини очаётир. Хусусан, уяли телефонлар, юк ва енгил автомобиллар, санитария-техник воситалар, цемент ва бошқа юқори қўшимча қийматга эга

маҳсулотлар Ўзбекистон ва бошқа мамлакатлар бозори учун янада катта ҳажмда ва тобора кенг асортиментда ишлаб чиқарилмоқда.

Икки давлат ўртасида олий таълим соҳасидаги муносабатлар ҳам йилдан йилга ривожланиб борапти. Айни чоғда саккиз минг нафардан ортиқ ўзбекистонлик ёшлар Хитойдаги олий ўқув юрларида таҳсил олмақда. Илмий-маданий алоқалар ҳам кенгаймоқда. Дунёнинг бошқа мамлакатларида бўлгани каби Ўзбекистонда ҳам Хитойни ўрганишга кизиқиш йилдан-йилга ортиб бормоқда.

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг таклифига биноан ушбу давлатга ташрифи икки мамлакат ўртасидаги муно-

устидан таъсирчан парламент назоратини таъминлашга алоҳида эътибор қаратилди.

2020 йил май ойида Олий Мажлис ва Бутунхитой халқ вакиллари кенгаши ўртасида ҳамкорлик бўйича парламентлараро гуруҳ ташкил этилгани парламентлараро ҳамкорликни янада фаоллаштирди, кенг қамровли стратегик шерикликни ривожлантиришда муҳим омил бўлди.

Парламентнинг қонун ижодкорлиги соҳасида хорижий давлатлар билан ўзаро тажриба алмашиш муҳим йўналишлардан биридир. Бу борада 2023 йил 4-24 июлда Хитой Халқ Республикаси Савдо вазирлиги томонидан ташкил этилган “Ривожланаётган давлатлар парламентарийлари учун семинар” муҳим

Икки давлат ҳукуматлари ўртасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги, техник-иқтисодий инсон ресурсларини ривожлантириш бўйича ҳамкорлик, давлат илмий-тадқиқот муассасалари ҳамкорлиги, Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ва Хитой Халқ Республикаси Таълим вазирлиги ўртасида хитой тилини ўқитиш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим ва бошқа келишувлар халқларимиз манфаатларига жавоб беради.

сабатларни янада мустаҳкамлашда муҳим кадам бўлди. Ушбу ташриф давлатимиз раҳбарининг 2024 йилдаги илк хорижий сафари бўлиб, бу ҳар томонлама стратегик шериклик муносабатларига янги таъсирчан суръат бағишлайди.

Ташриф доирасида Халқ сиёсий маслаҳат кенгаши Бутунхитой қўмитаси Раиси Чжао Лэцзи билан бўлиб ўтган учрашув чоғида парламентлар ўртасидаги мулоқотни кенгайтириш ва “Ўзбекистон — Хитой” дўстлик гуруҳларини фаоллаштириш зарурлиги кайд этилди. Олий даражадаги келишувларнинг амалга оширилиши

аҳамият касб этди. Унда иштирок этган Қонунчилик палатаси вакиллари ташриф давомида ХХР парламенти фаолияти билан танишиш, қонун ижодкорлиги ва бошқа соҳаларда ўзаро тажриба алмашиш имконига эга бўлди.

Хитой заминида олиб борилган мулоқотлар самарали кечди. Куни кеча Пекинда биринчи таълим форуми, Шанхайда Ўзбекистоннинг туризм имкониятлари кўргазмаси муваффақиятли ўтди. Ўзбекистон маданияти кунлари доирасидаги тадбирлар эса Хитой пойтахти аҳолиси ва меҳмонларида катта кизиқиш уйғотди.

Президентимиз Шавкат Мирзиёев ҳамда Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин имзолаган қўшма баёнот томонларнинг ўзаро манфаатли ҳамкорликни турли соҳаларда ҳар томонлама мустаҳкамлаш ҳамда икки давлат ўртасидаги барча шароитларда ҳар томонлама стратегик шерикликни мазмун жиҳатидан бойитишга хизмат қилади.

Икки давлат ҳукуматлари ўртасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги, техник-иқтисодий инсон ресурсларини ривожлантириш бўйича ҳамкорлик, давлат илмий-тадқиқот муассасалари ҳамкорлиги, Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ва Хитой Халқ Республикаси Таълим вазирлиги ўртасида хитой тилини ўқитиш соҳасидаги ҳамкорлик тўғрисидаги битим ва бошқа келишувлар халқларимиз манфаатларига жавоб беради.

Эришилган натижалардан бири мамлакатларимиз бизнес вакиллари фаолиятини қўллаб-қувватлаш ва уларга қулай шароитлар яратиш бўйича келишувлар бўлди. Қабул қилинган тарихий ҳужжат – Ўзбекистон-Хитой муносабатларини барча шароитларда ҳар томонлама стратегик шериклик даражасига олиб чиқадиган давлат раҳбарларининг Қўшма баёноти ҳам бунга хизмат қилади.

Бир сўз билан айтганда, бугунги кунда Ўзбекистон ва Хитой ҳамкорлигида бунёдкорлик руҳи ҳукмрон. Ташриф доирасида эришилган келишувларнинг ҳаётга татбиқ этилиши икки мамлакат халқлари фаровонлиги йўлида иқтисодий ўсишни янада оширишга, пировардида минтақамизда ва қурраи заминимизда тинчлик ва барқарорликни мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Абдумалик АКРОМОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси депутати

ТАБИАТГА МУНОСАБАТИМИЗ ҚАЧОН ЎЗГАРАДИ?!

(Бошланиши 1-саҳифада)

Бизнинг уйнинг олдида, анҳор бўйида пиёда юриб сайр қиладиган жой бор. Дарахт ҳам кўп. Ўша ерда тахминан ҳар 1 км масофада 3-4 та замонавий ахлат ташлайдиган кутилар ўрнатилган. Энг ачинарлиси, ҳаммаси синиб ётибди. Узилиб тушган. Ахлат қути қолиб, унинг ёнларига чиқинди ташлаб кетишди. Қизиқ ҳолат. Хўш, синдириш шартмиди. Ахлатни қутига солса бўлади-ку! Ёки қайси фаросати бор одам сувга ахлат ташлайди. Ана шу жойда, насихат қиладиган улуғларнинг пандига эҳтиёж туғилади.

Дунёнинг энг ривожланган давлатларида вазият қандайлига билан қизиқаман. Ҳаммасида жиддий. Одамлар фақатгина белгиланган жойгагина ахлат ташлашаркан. Ҳатто, экологияга зарар етказган, қўлидаги ахлатини дуч келган томонга улоқтирганларга жиддий чоралар

кўриларкан. Ва аҳоли экономи ҳам шунга мослашган экан. Жамиятдан айро ҳаракат қилиб бўлмайди-ку!

Биргина мисол, нафақат Осиёнинг, балки тобора дунёнинг ҳам энг ривожланган давлатларидан бирига айланиб бораётган, тараккий суръати тез Японияда тозалikka эътибор болаликдан бошланаркан. Мактабларида фаррошлар йўқ, деган гапни эшитиб ҳайрон қолдим. Кейин билсам, синфхона ва мактаб тозалигига ўқувчиларнинг ўзлари жавобгар экан. Пол ювишу бошқа юмушларни ўзлари бажарарканлар. Бундай тарбия олган боланинг энг аввало кибри синади. Қарабсизки, катта бўлишгач ҳам тозалikka жиддий қарайдилар-да! Қайсидир йили Тошкентда ўтган футбол бўйича

мусобақада, япон мухлислари ўзлари ўтирган жойдаги чиқиндиларни махсус пакет-халталарга солиб, тозалаб кетишгани, ҳавасимни орттирганди.

Энди эса, ўзимиздаги вазиятни ўйлаб, одам хафа бўлиб кетади. Нега, биз бундаймиз? Нега?

Ҳеч бўлмаса, тобора зарарланиб бораётган она сайёранинг янада ифлосланишига ҳисса қўшмасак ҳам она табиатга катта ёрдам қилган бўламиз-ку!

Мутасаддилар ҳам ахлат ташлайдиган кутиларни кўпайтириши ва шундайларга жиддий чора кўришни ўйлаб кўрар, балки. Менимча, энг аввало экотарбия ва экомоданиятни боғча ва мактабдан

бошлаш керакдир. Балки, йиллар ўтиб шундагина натижа бўлар.

Гўзаллик дунёни қутқаради, дейишади. Дунёга ўша гўзалликни бериш ҳар биримизнинг бурчимиз. Турмуш тарзимиздаги майдагина нарсаларни изга сола бошласак, ишонаверингки, кун келиб, албатта натижасини беради.

Ва матбуот ҳам ризқини териб, полапонлари олдида шодон учаётган қушларнинг расмини чиқаради.

Зикрилла МАМАТОВ

Бугун дунёда кечаётган глобал иқлим ўзгариши, аҳоли сонининг ўсиши ва иқтисодий тармоқларининг кенгайиши сувга бўлган талабнинг ортиб боришига, сув ресурсларининг тақчиллиги йилдан-йилга кучайиб боришига сабаб бўлмоқда.

Шу боис, сўнгги йилларда мамлакатимизда сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, уларни бошқариш тизимини такомиллаштириш, сув хўжалиги объектларини модернизация қилиш бўйича изчил ислохотлар амалга оширилмоқда.

Яқинда давлатимиз раҳбари томонидан қабул қилинган “Қуйи бўғинда сув ресурсларини бошқариш тизимини такомиллаштириш ҳамда сув ресурсларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори соҳада олиб борилаётган ислохотларнинг мантикий давоми бўлди.

Мазкур қарор билан туман (Қувасой шаҳар) ирригация бўлимлари ҳамда махсус хизматлари негизда “Сув етказиб бериш хизмати” давлат муассасалари ташкил этилди. Мазкур муассасалар мамлакатда сувдан самарали фойдаланиш, сув хизматларини кўрсатиш бўйича барча зарур техник воситалар билан таъминланиши ўз аксини топган. Бу эса суғориш тармоқларига хизмат кўрсатиш ишларини икки баробар арзонлаштиради.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, сувни тежайдиган технологияларни жорий қилиш бўйича ривожланган хорижий давлатлар жумладан, Туркия, Хитой, Австралия, АҚШ ва бошқа давлатларнинг илғор тажрибаларини жойларга бориб ўрганган ҳолда юртимизда томчилатиб, ёмғирлатиб ва дискрет каби усулларда суғориш, шунингдек, ерларни лазер ускуналари ер текислагичлар билан текислаш технологияларини жорий қилишни устувор вазифа сифатида бажарилиб келинмоқда.

2018 йилгача республика бўйича сувни тежайдиган технологиялар жорий қилинган майдонлар 28 минг гектарни ташкил қилган бўлса, бугунга келиб бу кўрсаткич 1,2 млн гектарга ёки суғориладиган ер майдонларига нисбатан 28 фоизга етди.

Эндиликда, барча суғориш тармоқлари 2024 йил 1 июлга қадар хатловдан ўтказилиб, уларнинг тегишлилиги бўйича балансга берилиши ва кадастр ҳужжатлари расмийлаштирилиши, шунингдек, рақамли технологиялар асосида ҳар бир суғориш тармоғини классификациялаш ва идентификациялаш ишлари кўзда тутилмоқда.

Маълумки, жорий йилдан далага етказилган 1 м3 сув учун солиқ ставкаси 100 сўм этиб белгиланди ва барча тармоқларда сув солиғи ставкалари аниқ белгилаб қўйилди. Жумладан, 2025 йилдан бошлаб далада сувни тежайдиган суғориш технологиялари жорий қилинганда ҳамда суғориш учун олинган сув ҳажми сув ўлчаш ускуналари асосида аниқланганда сув солиғи ставкасига 0,5 камайтирувчи коэффициент қўлланилади.

Сувни тежайдиган суғориш технологиялари жорий қилинганда ёки суғориш учун олинган сув ҳажми сув ўлчаш ускуналари асосида аниқланганда сув солиғи ставкасига 0,7 камайтирувчи коэффициент қўлланилиши белгиланди.

Шу билан бирга, балиқчилик учун олинган сув ҳажми сув ўлчаш ускуналари асосида аниқланганда сув солиғи ставкасига 0,7 камайтирувчи коэффициент қўлланилади. Аксинча ҳолатларда эса сувни тежайдиган суғориш технологиялари жорий қилинмаганда ҳамда суғориш учун олин-

ган сув ҳажми сув ўлчаш ускуналари асосида аниқланмаганда сув солиғи ставкасига 1,5 оширувчи коэффициент қўлланилади.

Бундан ташқари, қарор билан сув тежовчи технологияларнинг жозибадорлигини ошириш учун имтиёзли кредит тизими жорий қилинмоқда. Жумладан «suvkredit.uz» платформаси орқали 5 йил муддатга, шундан 2 йиллик имтиёзли давр билан йиллик 14 фоиз ставкада кредитлар ажратилади. Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятида сувни тежайдиган суғориш технологияларини жорий қилиш бўйича лойиҳаларга тижорат банклари томонидан миллий валютада ажратиладиган кредитлар бўйича фоиз ставкасининг 10 фоиздан ошадиган қисми Давлат бюджетидан қоплаб берилади.

Сувни тежайдиган суғориш технологияларини жорий этиш бўйича харажатларнинг бир қисmini қоплаш учун субсидиялар қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ишлаб чиқарувчиларига ушбу технологиялар жорий қилинган йилнинг ўзида тўлиқ миқдорда ажратилади.

Эндиликда, сувни тежайдиган суғориш технологиялари учун кредит расмийлаштириш жараёнининг шаффофлиги, яъни барча босқичларни онлайн кузатиб бориш имконияти яратилади. Бунда кредитлар асосида жорий қилинадиган сувни тежайдиган суғориш технологиялари фақат ишчи лойиҳалар асосида қурилиши белгиланди.

Таъкидлаш жоиз, ҳудудларда аҳоли билан учрашувларимиз давомида сувни тежайдиган суғориш технологияларини жорий этишда сервис хизматлари мавжуд эмаслиги бўйича қўплаб масалалар кўтарилар эди. Мазкур қарорда пудрат ташкилотлар томонидан ҳар бир лойиҳа бўйича камида 2 йиллик кафолат муддати берилиши ҳамда 5 йил давомида сервис хизматлари кўрсатилиши алоҳида белгиланди. Аҳамиятлиси, кредит олувчилар томонидан пудрат ташкилотларнинг фаолиятини баҳолаб бориш ҳамда рейтинг тизими юритилиши мустаҳкамлаб қўйилди.

Умуман олганда, белгиланган вазифалар ижроси аграр соҳани кафолатланган ва барқарор сув билан таъминлашга, минтақанинг экологик хавфсизлигини сақлашга хизмат қилади.

Равшанбек БЕГМАТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
депутати

Мақом санъатининг йирик намоёндаларидан бири, кўплаб мумтоз кўшиқлар соҳиби, бир қанча шогирдларнинг устози, Ўзбекистон халқ ҳофизини Ўктам Аҳмедов билан суҳбат.

БИЗДАН ФАҚАТ ЯХШИЛИК ҚОЛАДИ

– Ўктам ака, истаймизми йўқми, истейоднинг аввали оиладан, сайқали устадан, яъни устоздандир. Ҳаваскорликдан Халқ ҳофизига бўлган йўлларингизга бир назар солсак?

– Онам айтарди, 3-4 ёшимда Фахриддин Умаров, Шерали Жўраев каби таниқли ҳофизлар оинаи жаҳонга чикса, ҳаммадан олдинга ўтиб, кимирламай тингларканман. Ўзимни эсимда, улар куйлаётганда ёритгичдан тушган нурда чалиб турган торларининг сими ялтираб, товланиб кетиб, кўзимни оларди. Шундай созим бўлсада, чалсам, мен ҳам улардек торни чалиб, куйласам, халқ ҳофизини бўлсам, деб орзу қилардим. Бахшиларнинг узундан узун достонларини эринмай тинглаб, хотирамга муҳрлардим.

Отам шофёр, онам тўқувчи бўлган. Уйимизда акамнинг рубоби бўларди. Маҳалладашлар кечки пайт гузарга йиғилардик. Кимда қандай чолғу асбоби бўлса кўтариб чиқар, мен рубоб билан чиқардим. Ўзимизча ансамбл тузиб, турли кўшиқлар куйлардик. Кичкиналигимдаёқ магнитофондан, маҳалладашларимдан эшитганларимни тез ёдлаб олардим. Уларни баъзан аслича, баъзан ўзгартириб куйлаб юрардим.

7 ёшлигимда маҳалладашимиз Саиджон ака уйланди. Никоҳ тўйида кўшиқ айтиб беришимни сўрашди. Ҳофизлар торини беришмади, ёш бола-ку, чалолмайди, кўлидан тушиб кетади, деб. “Тушиб кетса, зарарини тўлайман”, деди дадам. Ҳақиқатан ҳам тор катта ва оғирлигидан сирпаниб, тушиб кетаверди. Шунда бир киши уни куйидан ушлаб турди, мен чалиб, 20 дақиқалик “Кийикнома”ни айтдим. Нафақат тор, ғижжак, аккардион, рубоб, пианиночалардим, мустикал ўрганганман. Мактабнинг барча тадбирларида фаол эдим, буларни кузатган синф раҳбаримиз мусиқа устозимиз Нўмонжон Мавлоновга иқтидорим ҳақида айтган, иложи бўлса бефарқ бўлмаслигини тайинлаган экан.

10 ёшларда эдим, амаким яп-янги тор сотиб олганини эшитиб, югуриб кўргани бордим, чалиб кўрдим, жуда ҳавасим келди. Келиб, дадамга йиғладим, менга ҳам тор олиб беринг деб. У пайтлар чолғулар дўкони ҳамма жойда бўлмасди. Эртаси куни дадам онамга: “Буни кийинтириб бер” деди. Ялт этиб қарадим. Ўшанда дадам Бухорога автобус ҳайдарди, мениям етаклади. Манзилгача зўрга чидадим. Катта универмагга кирдик. Торни кўриб: “Мана, мана дада!” деб кичқирдим севинчим ичимга сиғмай. Сотувчи медиатор билан бирга торни тутқазди. Симларини тезда тўғрилаб олдим.

– Қани, битта бўлсин-чи? – деди дадам.

– Эй нурли Ватан шўх баҳор
ёзларинг бор,
Ёзингда пишир неъматини
кўп созларинг бор...

Ортиқ Отажоновнинг шу кўшиғини баланд овозда куйладим. Ҳамма қарсак чалди. Отам: “Ҳалолладинг ўғлим, олиб бераман” дея совга қилди. Шаҳрисабзга қайтгунча тор чалиб, куйлаб келганман. Ишонасизми, унганча тушларимда шу асбоб кириб чиқарди. Эришгач, тўйиб хидлардим, ёнимда олиб ётардим. Шу алфозда ухлаб қоларканман, онам секингина олиб кўяр экан.

Энди тинмасдим, кечаю кундуз ҳаёлим санъатда бўларди. Ўша кезларда илк бор Қирғизистонда ёшлар санъат анжуманида иштирок этиб, биринчи ўринни олдим янаям руҳландим. Мактаблараро мусиқа байрамларининг фаоли эдим. Шаҳрисабз шаҳар халқ театри раҳбари Элмурод Боймуродов мени таниб қолган, кўлаб турарди. Ўсмирлик даври бошланиб, овозим ўзгара бошлагач, кўшиқ айтмай туришимни маслаҳат берди. Ҳар бир ишда хикмат борда. Бу менга доирачиликда ҳам маҳоратимни орттиришимга, кўп кўшиқларни ёдлаб олишимга шароит яратди. Машҳур ҳофизларни ҳам хотираси панд берганда ёнида доирачиси эслатиб турган кўшиқларини, чунки у ёнида бўлиб яхши ёдлаб олади. Отажон Худойшукуров, Раҳматжон Қурбонов ҳам “Доира усулларини билмаган ҳофиз ҳофиз эмас, йўкса у мумтоз кўшиқларини куйлашда қийинчиликларга дуч келади” деб айтишган. Танбурда, дуторда, сатога беназир созанда Турғун Алиматовнинг ҳам магнит тасмаларини тинглардим. Кўп эшитилган нолалар эса яхши қолади ва ижро вақтида юрак орқали танбурга кўчади.

Қарши маданият техникумини битириб келиб, Шаҳрисабз маданият уйида ишладим. Ўз устимда янада ишлай бошладим. Кўконлик Расулқори Мамадалиев ғойибона устозим. Ашулалари ёзилган магнит тасмалари кўлимга 25 ёшимда тушиб қолиб, йўлларига жуда қизиқдим, ҳавас қилиб кўп кўшиқларини ижро этдим, танбур нолаларини маромига келтириш илминини ўзлаштирдим. Биринчи ўрганганим – “Бозиргоний”, “На килдим”, “Охким” бўлган. Хизматларда айтсам, кексалар келиб: “Расулқорининг ўғлимисан?” деб сўрашарди. Бундан жуда хурсанд бўлардим.

Яна Шерали Жўраевни ўзимга устоз қилиб олдим, сўзларни дона-дона қилиб етказишдан ибратландим. У киши фойдаланадиган чолғуларни соғиб олиб, кўшиқларини ўхшатиб ишладим. Фахриддин Умаров, Ғулломжон Ёкубовнинг кўшиқларини айтиб юриб, танилдим. Танбурни ҳам маромида чалардим.

– Мақомчилар ансамблига
йўлингиз қандай туташиди?

– Дарғалар билан учрашув бахти – 1996 йилни шундай эслайман. Ўша йили устозим, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими, “Эл-юрт хурмати” ҳамда “Фидокорона хизматлари учун” орденлари соҳиби, миллий мақом устаси Элмурод Боймуродов Тошкентда “Олтин мерос” мақомчилар танлови бўлаётгани, унда қатнашимни айтди. Танбуримни кўтариб келдим. 40 га яқин иштирокчи тўпланган, оинаи жаҳон орқали аллақачон танилган санъаткорлар ҳам бор. Ҳаяжон босади. Навбатим келди, кирсам, ўзим ҳавас қилган буюк ҳофизлар ўтиришибди хайъатда! Орифхон Ҳотамов, Фаттохон Мамадалиев, радиоқўмита бадийи жамоалари дирекцияси бошлиғи Бозорбой Сафаров, бастакорлар Баҳрулло Лутфуллаев, Қахрамон Комилов, хуллас дарғалар ҳаммаси шу ерда!

– Қани ўғлим, бизга нимани айтиб берасиз?

– “Охким”ни, Фурқат ғазали Расулқори Мамадалиев мусикаси, – дедим.

– “Охким” Расулқори Мамадалиев мусикасими?

– Ҳа.

– Сизга ким айтди буни?

– Шу кишининг кассеталаридан ўрганганман.

– Яхшилаб қулоғингизга куйиб олинг, – деди Орифхон Ҳотамов, – у Имомжон Икромов мусикаси. Тўғри, Расулқори ҳам жуда чиройли ижро этган. Сиз у кишини йўлидан ўргандингизми?

– Ҳа

– Қани эшитайлик-чи?

Танбурни олиб бошладим:

– Охким ҳамдард йўк, дард ошкор айлай десам.., – Расулқори ака қандай айтган бўлса, шундай айтиб, танбурниям ўшандай чалиб, охирига еказдим.

Улар бир-бирларига қараб олишди.

Фаттохон ака ўрнидан турди, юрагим така-пука. Бор вужудим қулоққа айланган.

– Бу ўғлимиз яхши ижро этди, нолаларини жой-жойига қўйди, танбурниям яхши чаларкан, фақат бир айби бор экан – Расулқорини “копировка” қилиб берди-да!

Кулишди. Орифхон ака:

– Фаттохон, ўзингиз ҳам эслаб кўринг, бу йигитни кўриб, ёшлигим эсимга тушди, биз ҳам Маъмуржон ака, Жўраҳон акага эргашиб ашулачи бўлганмиз. Улардек бўлишни истаб, нолаларини ўхшатганмиз, кейин мана, ўз йўлимиз, йўналишимизни топиб, ўз овозимиз билан Орифхон, Фаттох-

хон бўлди. Ҳозиргача эшитганларим орасида шу йигитнинг ижроси энг яхшиси бўлиб турибди. Қани, иккинчиси ҳам айтсин-чи? Хўш, энди нимани айтасан?

– “На килдим”, Ҳувайдо ғазали, Расулқори Мамадалиев мусикаси.

Орифхон ака яна ўрнидан турди:

– Маъруфхўжа Баходиров деган ҳофизни эшитганмисан?

Йўқ, – дедим. Ростини эшитмаганман.

– Унда билиб қўй, “На килдим”нинг мусикаси Маъруфхўжаники! Буни мен ҳам, Махмуд Тожибоев ҳам, хуллас кўпчилик айтган. Майли, сендан ҳам эшитайлик-чи?

– На килдим санга ман ёрим, жамолингдин-ей жудо қилдинг.., – дея бошлаб, кезида авжларига чиқиб, пирранг (анъанавий ижрочиликда кўпроқ қўлланиладиган зарблардан. У бирин-кетин чалинадиган тўртта 3 зарбнинг бирикмасидан иборат. Айниқса, танбурда тўларок намоён бўлади) қилдим. Яна бир-бирларига қараб, хайратларини билдиришди.

– “Балли болам, раҳмат санга! – дея Орифхон ака чиқишимга руҳсат берди.

Натижани эртага эълон қилишаркан. Меҳмонхонага келдим. Вақт ўтмайди, тонг отмайди. Эрталабга зўрга етиб, юрагим гупиллаб бордим ўша жойга. Не кўз билан кўрай-ки, рўйхатнинг биринчисидан менинг исми-шарифим турибди-да!

Ғолибларни ичкарига таклиф қилишди, табриклашди. Ғолибларнинг ижролари “Олтин мерос” рукнида телевидение орқали узатиларкан. Кеча куйлаганларимизни “Мақомчилар” ансамбли чолғулари садоси остида қайта куйладик, лавҳага олишди.

Кетаётсам бадийи жамоалар дирекциясини бошлиғи Бозорбой ака (Аллоҳ раҳмат қилсин) мени чақираётганини айтишди. Ёнларига келдим.

– Ўғлим, мақом ансамблида ишлашни хохламайсанми? – деди у киши.

– Раҳмат, аммо менинг имкониятим йўқ, – дедим. – Сабаби Шаҳрисабзда тўйларим кўп, уларни ўтказишим керак (аслида онамнинг товлари йўқ эди, уларга қарашим лозим эди).

– Қанақа боласан ахир, бераётган жавобингни қара! Ансамблга жойлашиш учун санъаткорлар 5 йилдан бери навбат кутиб турибди. Сен бўлса тўй-

ни ўйлайсан а?! Юр бу ёкка! Йўк деб, кетворсанг, тегишли одамларга айтаман, оёгингни ерга теккизмай олиб келишади.

Эргашдим. Ансамблига олиб бориб, ўртага ўтириб қўйди. Рўпарамда яна бир қанча машхурлар – Матлуба, Махбуба опалар, Эсон ака, Махмуд Йўлдошев, Тожибоев, Исроил Ваҳобов (ансамбл раҳбари) жам.

Мени кўрсатиб:

– Бу йигит “Олтин мерос” ғолиби бўлди. “Мақом”да ишлагин десам, “Йўк, Шахрисабзда тўйим бор” деб, рад этипти. Тўй бўлса, шу ердаям топилаверади. Бир эшитиб, баҳо бера-сизлар.

Сўнг менга хўмрайиб буйруқ берди:

– “Оҳким”ни айтиб бер!

Жамоага буриларкан:

– Бунинг танбур чалишига ҳам эътибор беринглар, – деди.

Ижромни бошладим, авжида ҳамма қийқиришди, мен эса руҳланиб, янаям очилапман. Хуллас, муваффақиятли бўлди.

Махмуджон Тожибоев туриб:

– Бу йигит Расулқори акани ўзи-дек ижро қилди, – дея гап бошлади. – Мақомдан нима билар эканлар?

– Э, буёғи расво бўлди-ку, – дейман ичимда. Шундай бўлса-да, устозларимдан ўрганганларимни эсладим: “Самарқанд ушшоғи”, “Кўзон ушшоғи”, “Бухоро ироғи”... “Чапандози Гулёр”...

– “Чапандози Гулёр”ни айтсинлар-чи?

Бу жуда катта ва қийин асар, “Бузрук” мақомнинг шуъбаси. Рост, куйлаш осонмас. Ноилож, танбурда ижро этдим.

Яқулашим билан Махмуджон Тожибоев:

– Гап йўк, келиб сафимизга қўшилсин, – деди.

Шу куни Бузрук мақомидан “Талқини уззол”ни ҳам айтдим. У ҳам маъқул келди. Ҳамма бир овоздан қолишимни маъқуллашди. Хуллас, розилигимсиз “Мақомчилар”га қабул қилиндим. Ансамблнинг ёзги таътилидан сўнг келиб ишлашим, турар жой, рўйхатга олиш ишлари ҳаммасини расмийлаштиришини айтишди.

Қишлоғимга, онажонимни ёнларига келдим. Хотиржамман, сеvimли ишим билан бандман. Айтган вақт ўтиб кетди. Бир тўйда хизмат қилиб ўтирсам, уч-тўрт санъаткор, ҳамюртимиз Фарҳод Рўзиев (у киши ўшанда телерадиокомпанияда масъул лавозимда ишларди) билан Бозорбой ака кириб келди.

Ўлдим, дедим. Кутганимдек бўлди, сал ўтмай мени чақиртиришди.

Бозорбой ака Фарҳод акага қараб:

– Бу мени алдаб кетди, унга тушунтириб қўйинг, ансамблга ҳаммани ҳам таклиф қилавермаймиз!

Вазиятни онамга айтдим, боргин, деди. Оилада 5 ўғил, 5 қиз бўлсақда, волидам негадир мени кўпроқ яхши кўрарди. Армияга кетганимдаям товлари қочган, Тошкентга кетганимдаям, хуллас узоклашсам аҳволлари оғирлашарди. Шу боис кетишни истамасдим. Кўнглим бўлмади, яна ярим йил қолдим. Ахийри Фарҳод ака орқали чақиртиришди. Оилам (икки фарзандли эдим)ни вақтинча қолдириб, ансамбл-

да иш бошладим. Кўп йиллар бу ердаги устозлардан қимматли сабоқлар олдим, кўп ашулалар ижро қилдим. Бу даврда Бозорбой аканинг турткиси билан Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтида таҳсил олдим. Кундан кунга ўсдим. Устозларим ишончи ва меҳнатларим бесамар кетмади, хуллас 7 бора санъат саройларида концерт дастуримни халқимизга тақдим этдим. 2001 йили Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган артист, 2013 йили Ўзбекистон халқ хофизини унвонига муносиб кўрилдим.

– Кўнглингиздаги қўшиқларни ижро қилишга улгурдингизми?

– Асло! Жами ашулаларим 100 га етди, айтолмаганларим ундан кўп. Чунки инсон улгайгани сари унинг тажрибаси, дарди, мулоҳазалари янада ортиб боради.

Бир қанчасига ўзим куй басталаб, ижро қилдим. Муаллифлик қўшиқларим 40 га яқин, “Ибодатдур” (Мирза Кенжабек), “Имонига ҳавола”, “Кексалар” (Пўлат Мўмин), “Авалло инсон бўл” (Чустий), “Ўтаро”, “Дам бу дамдур” (Аҳмад Яссавий) шулар жумласидан.

– “Онажоним ҳаёт бўлса” ашулангиз энг кўп эшитилган ашуларингиздан...

– Онамни ҳар ҳафта Шахрисабзда бориб, кўриб келардим. Бетоб ётган жойларидаям “Овора бўлиб келавермагин, ишингни қил” деб қойирди. Касаллик устун келди, 1998 йили айни киши чилласида оламдан ўтди. Ҳозир армон қиламанки, нега ҳеч бўлмаса охириги пайтлар ёнларида бўлмадим. Иш, пул топиларди-ку, деб хуноб бўламан.

Йилдан йилга онамнинг соғинчи ва азобларим баттар ортиб юрган кунларимда устозим Абдуқошим Исмоилов бир кассета бериб машина магнитофонига солишимни айтди. Пианино чалиб, ёзилган хомаки қўшиқ:

Армонларда қолмас эдим, кошки бағрим қайтиб тўлса,

Хизматида толмас эдим онажоним ҳаёт бўлса.. (Бобур Бобомурод шеъри, Абдуқошим Исмоилов мусиқаси).

Адо бўлдим, дардим тошди. Шу қўшиқни менга беришларини сўрадим. Ўзи сизга бермоқчи эдим, деб кассетани ҳадя қилди. Шу-шу уни айтганда қўшиқ эмас, дардимни тўқаман...

– Шогирди йўк хофиз мевасиз дарахт қабидир. Албатта, бу “таъриф” сизга тегишли эмас.

– Яхшиларнинг қўллови билан шу поғонага келдим. Вақтингизни олаётганим ноқулай бўлса-да, босиб ўтганларимни бирма-бир айтганим бежиз эмас. Устозларимнинг аксарияти чин дунёга рихлат қилишди. Яхшиликларини уларга ўз вақтида қайтаролмагандирман, лекин бир имконим бор, кейинги авлодга – шогирдларимга қайтаришим керак. Биздан, санъатдан фақат яхшилик, инсонийлик, намуна қолади. Ашулаларингда эзгу ғояларни тараннум этсангу уни ҳаётингга жорий қилмасанг, бундай санъатнинг кераги йўк! У юзакиликдан бошқа нарса эмас.

Менинг йўналишимда ижод қилаётган суюкли шогирдларим – Ҳасан-Хусан Нурбобоевлар, Асрор Олимжонов,

Камолитдин Бобоқўжаев, Аслиддин Каримовнинг танбурда, мақомчиликда муносиб ўринда эканини кўриб, кўзим қувнайди. Менга жудаям ўхшатиб куйлашади. Бундан фақат хурсанд бўламан.

– Ич-ичингиздан севиб, кўп бор ижро этадиган қўшиғингиз?

– “Даромади ушшоқ” (Пирим Қори мухаммаси)! У инсонни тафаккур, мулоҳаза, босиқликка чорлайди. Сўзи билан бирга куйи ҳам гапиради унинг, сокин этади эшитганини.

– Ижод йўлингиз мақомчиликнинг айнан қайси мактабига хос?

– Ҳожи Абдулазиз Абдурасулов йўлидаман. У киши 1852-1936-йилларда Самарқандда яшаб, ижод қилган таникли бастакор, ўзбек мақом санъати ривожига беқиёс ҳисса қўшган бетакрор овоз соҳиби. “Тулузорим”, “Тулар боғи”, “Бебокча” “Бозургоний”, “Самарқанд ушшоғи” каби юзлаб қўшиқлари ўзбек мумтоз мусиқа меросининг энг ноёб асарлари қаторидан жой олган.

Шашмақомни ўрганиш ва кенг тарғиб этишда хизматлари катта бўлган. Самарқанд мақом йўллари, соз чалиш ва ашула айтиш бўйича кўплаб ёшларга устозлик қилган, ўз санъатини ўргатган. Ўзбекистон халқ артисти Юнус Ражабий ҳам унинг Самарқанддаги хонадонидан яшаб, хофиздан сабоқ олган. Ҳозирда у киши яшаган ушбу макон уй-музейга айлантирилган. Мухлисларимнинг кўпчилиги самарқандлик экани ҳам шундан. У кишининг ижод йўллари баҳоли қудрат давом эттириш, шу мактабни ривожлантириш орзуим.

– Ҳаётда яхшилар кўпми, ёмонларми?

– Яхшилар! Бугунги ҳикояларим сўзимнинг исботидир.

2007 йили “Туркистон”да икки кунлик концертга 2 кун қолганда ўзимни ёмон ҳис қила бошладим. Биринчи кунни амаллаб ўтказдим, сўзларни эслашим қийин бўлди. Кейинги кунга кучим етмайди, деб туриб олдим. Ташкилотчилар кўнишмади, ўтказдим. Уйга келиб ётганимча 6 ой туролмадим. Шундай пайтда ҳам яхшилар келиб, далда бўлишди. Соғайиб кетдим.

2008 йили вилоятимга рафиқам билан машинада кетаётим, автохалокатга учраб, “Тахтиқорача” довоида тоғдан учиб кетдик. Ўзимга келсам касалхонадаман. Дўхтирлар Худонинг мўжизаси билан тирик қолибсизлар, йўқса парчангиз ҳам топилмасди, деб бизни кўнглимизни кўтаришди. Ундаям яна яхшилар кўмак қилди. Ойлаб ётдим. Бироз ўнганганимдан сўнг улар “Сиз бизга, ўзбек санъатига, мақомчиликка кераксиз” деб ўз ҳисобларидан аввал Германияга даволанишга, ундан сўнг Европанинг бошқа давлатларига саёхатга, дам олиб, ўзимга келишим учун юборишди. Айтинг, бунини унутиб бўладими, ундайлар санокда кўпми ё камми билмадим, аммо яхшиликнинг кучи катта, қаноти кенг, у тўғридан тўғри қалбга, юракка қувват бўлади.

– Мухлисларнинг эъзози, олқишидан ортиқ бахт бўлмаса керак хофиз учун?

– Ҳақсиз, уларсиз хофизга қийин.

Рухий мададсиз у роҳат ололмайд, жўшолмайди. Кўшиқларинг томошабинни тўлқинлантиргани, дардига малҳам бўлаётганини кўриб турсанг, руҳиятинг, овозинг янаям очилиб кетади. Тингловчиси бўлмаган хофиз хофиз эмас.

Шундай ҳолатлар бўладики, уларни айрича завқ билан хотирлайсан. 15 йил муқаддам бир акамиз оиласидаги қувончли кунга хизматга чақирди. Тадбирдан сўнг:

– Кўлингиздагини номи нима? – деб сўради унинг жияни ёнимга келиб, у ҳозирда Испанияда яшар экан.

– Нохун (чертма чолғуни чалишда фойдаланиладиган металл буюм).

– 3-4 кунга бериб турасизми?

– Бемалол.

Бир ҳафта ўтгач мени яна чақирди. Борсам ўзимни кўшиб, олтин нохун ҳадя қилди. “Жияним ашаддий мухлисингиз, ундан совға”, деди. Ўшандан бери шу нохундан фойдаланаман, кўлимга олишим билан ўша меҳр ва кадр қайта тикланиб, вужудимга сеҳр қиради. Гап унинг олтин ё кумушлигида эмас, у мақомни севиб тинглайдиганларнинг ҳали борлигида! Елканга ортганинг ёқимли ва заҳматли ижоддан асло тўхтамаслигинг кераклигига бир ундов, рағбат эканида!

– Шогирдларингиз ёки бирор санъаткор қўшиқ ва куйларингизни ўзгартириб ижро қилсалар ранжирдингизми?

– Бу борада устозларимиз кенг феълликлари билан бизга намуна бўлганлар. Раҳматли Орифхон Ҳотамов жуда зукко киши эди. Бир концертда у киши куй басталаб, ижро этган “Қоши ёсинму дейин” (Навоий ғазали)ни айтар эканман, шавқим жўшиб, беихтиёр мусиқага ўзгартириш киритиб қўйдим – танбурда пирранг чалдим (бу томошабинлар олқишига ҳам сазовор бўлди). Кейин бу ишимдан хижолат бўла бошладим. Бир куни дарсга келганларида ўзларига билдириб, узримни сўрадим. Хафа бўлиш ўрнига: “Майли болам, нима бўлибди, ўша ашула меники эканини ҳамма билади, илҳоминг келиб бир ўзгариш қилсанг қилибсан-да! Бир қўшиқ яратиш – бир уй бино қилиш билан баробар. Сен мен қурган уйга гулли бир безак солибсан” деб тақдирладилар. Ижодхонамга келиб, худди шу йўсинда қўшиқни ёздим. Барибир бошқалар бунга қарши бўлишди, ўчириб ташланг, дейишди. Шундай қаршиликка устознинг ўзи гувоҳ бўлиб қолди ва ҳаммага ўша менга айтганларини айтиб, меҳрибонлик қилдилар. Тўғри, аслида кимнингдир ашуласини айтмоқчи ёки бироз ўзгартирмоқчи бўлсак, муаллиф олтидан ўтиб қўйилса, розилиги олинса чиройли иш бўлади. Мухими шундаки, санъатнинг бу оламига ҳамма ҳам қадам ташламайди. Шундай экан, мақомчиликни сақлаб қолиш, келгуси авлодга етказиш учун ёшларни силташ эмас, қўллаш керак.

– Мазмунли суҳбатингиз учун ташаккур!

Нурхон ЭЛМИРЗАЕВА
суҳбатлашди.

Кишан кийма, бўйин эгма

бир фикр замиридаги империяпарастлик талвасаси

Империяпарастлик талвасаси яна турли кўринишларда намоён бўла бошлади. «Йўқсуллар дохийси» Ленин вафотининг 100 йиллиги муносабати билан Россиянинг НТВ каналида уюштирилган «ток-шоу»да россиялик «тарихчи» Михаил Смолин 1917 йилга қадар ўзбеклар, қозоқлар ва озарбайжонлар миллат сифатида мавжуд бўлмаган, инқилобдан кейингина улар СССР номи билан пайдо бўлган, деган ниҳоятда ахлоқона сафсатали ўртага ташлади. Бу бир шахснинг фикрими ёки рус шовинизмининг асл башарасими?

Гарчи маданиятсизларча ва калтабинларча бўлса-да, шовинизмининг асосий башарасини кўрсатувчи ушбу «сиёсий қараш» истибодод кишанларини парчалаб, неча минг йиллик ўз миллий давлатчилигини қайтадан тиклаган элу юртларни мана шундай олчок ғоялари билан рухан чўктиришга уринишдир. Акс ҳолда уларга бундай медиа имконият яратиб берилмаган бўларди.

Икки дарё – Аму билан Сир ўртаси – буюк Мовароуннаҳрда мавжуд бўлган кучли давлатчилик, тараққиёт нафақат Марказий Осиёга, балки бутун дунё тамаддунига ўзининг прогрессив таъсирини ўтказганини бу «тарихчи» билмайдими? Ўзбек миллий давлатчилигини уч ярим минг йиллик тарихга эгалигидан беҳабарми? Қадимги Турк ҳоконликларидан бошлаб Амир Темур ва Теурийлар давригача бўлган улуғ

замонлардан беҳабарми? Айтганимиздек, «ўзбек кеча пайдо бўлган», деб томоқ йиртаётган «тарихчи» ҳаққоний тарихни жуда яхши билди. Лекин унинг шовинизм билан «эмланган тафаккури» азалдан буюк давлат, буюк тарих, буюк маданият яратган халқнинг кимлигини тан олгиси келмайди.

Турон, Туркистон эли азалдан бағрикенг, жўмардликни ўзига касб қилиб олган, ҳамиша энг юксак мақсадларни кўзлаган оққўнгил халқ бўлган. Ал Хоразмий, Абу Райхон Беруний, Ибн Сино, Аҳмад Фарғоний, Абу Наср Фаробий, Имом Бухорий, Мирзо Улуғбек, Абдурахмон Жомий, Алишер Навоий, Захриддин Муҳаммад Бобур, Махтумқули, Абай, Тўхтагул каби улуғ зотлар ўз ижоди, фалсафий, илмий-руҳоний асарлари билан нафақат икки дарё оралигидаги халқларни, балки бу-

тун башарият фарзандларини доимо меҳр-окибатли, дўст-биродар бўлиб яшашга даъват этиб келган.

Боболаримиз неча асрлар мобайнида минтақада аҳил, баҳамжихат бўлиб, буюк кадриятлар асосида яшаб келган бўлса, бугун ҳам, таъбир жоиз бўлса, тарих ва ҳаёт гардиши, табиатнинг ўзи бизни – бутун Марказий Осиё халқларини айнан ана шундай дўстлик ва ҳамкорлик руҳида ҳаёт кечиришга даъват этмоқда. Бу – тарихий воқелик! Минг афсуски, мана шундай тарихий ҳақиқатни англамайдиган ёки англашни истамайдиган Михаил Смолинга ўхшаганлар бундай қарашлари билан бир бутун халқларни ҳақорат қилмоқда. Бу кечирилмайдиган ва шунчаки «алаҳсираш» деб қараб бўлмайдиган ҳолдир!

Бугун шовинистик пропаганда юзидаги ниқобни йиртиб, ўзининг ҳақиқий башарасини намоён қилар экан, уларнинг хатти-ҳаракатида фашизмнинг «кўланса хиди» анқийди... Афсуски, шовинистларнинг жиноий ҳаракатлари ўзларининг жамоатчилиги томонидан қўллаб-қувватланаётгани

ўта аянчлидир. Аслида, Михаил Смолин ва унга ўхшаш «сиёсатдон»ларнинг оғзида айланаётган «тил» қора ният эгасининг тилидир.

«СССР» деб номланган, аллақачон тарих ахлатхонасига итқирилган империяни тирилтириш – амалга ошириб бўлмайдиган хом-хаёлдан бошқа нарса эмас. Тарихдан яхши биламиз: фақат олчоклик ва зўравонлик билан кун кўрган бу «империя» зулук сингари бошқа халқларнинг меҳнати орқали «яшаб» келган. Бугун прилепинлар, смолинлар яна ўша «совет»нинг истибодод асосига қурилган тузумини кўмсаб айноҳаннос солишмоқда.

Жамияти мизни бундай хуружлардан, захарли ғоялардан сақлаш учун мамлакатимиздаги хорижий давлатлар пропагандасига хизмат қилаётган барча радио-телведение каналлари ҳамда интернетдаги сайтларини зудлик билан чеклаш масласини кўриб чиқишни вазиятнинг ўзи тақозо этаётир.

**Минхожиддин МИРЗО,
Республика Маънавият ва
маърифат маркази раҳбари**

Меҳмони йўқ музей

сканига мухлисларни жалб этишда оқсапти.

Музей учун шунча маблағ сарфланди, кўли гул усталар тер тўкиб меҳнат қилишди. Аммо... музейга ташриф буюрувчиларни жалб этиш ишлари ўлда-жўлда. Музей раҳбари ҳам адабиётшунос ёки мутахассис эмас экан. Менимча, Шароф Рашидов номидаги СамДУ, ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлими, Республика маънавият ва маърифат маркази, Алишер Навоий номидаги ўзбек тили ва адабиёти университети ва бошқа мутасадди ташкилотлар ушбу музейга ижодий экспедиция уюштириш ташаббуси билан чиқишса, нур устига аъло нур бўлар эди.

Наҳотки замондошларимиз, юртдошларимиз вақт топиб, арзимаган пулга билет олиб, музейни бориб кўриш истаги билан ёнмаса. Ҳали биз мамлакат жамоатчилиги тўғрисида гапираямиз. Ваҳоланки, Қўшработ ва Нуротанинг ўзида яшаб ушбу музейни кўрмаган одамлар қанча, дейсиз?

Буюк бахши босиб ўтган йўл ибратли. Кўрғон дostonчилик мактаби тарихи эса сирли, боболаримиз қолдирган бой маънавий мерос абадий миллатимиз қалбига сеҳр олиб кираверади.

Умуман, айна вақтда фольклор билан боғлиқ илмий тадқиқотларимиздан кўнглим тўлмайди. Бутун бошли мамлакатимизда санокли фольклоршунос бор. Очиқроқ айтганда, Туркий тилли мамлакатлар рухан яқинлашаётган бугунги кунда, бахши боболаримиз қолдирган маънавий

мероснинг аҳамиятини наҳотки ҳис қилмаймиз? Шунингдек, боболаримиздан қолган ижодий фольклор дostonларини чет тилларга ўгириб, жаҳонга олиб чиқадиган таржимонларимиз йўқ ҳисоби...

Мен мақолани ёзиш жараёнида, Эргаш Жуманбулбул ўғли ижодини қоғозга туширишга катта ҳисса қўшган Ҳоди Зариф, Музаёна Алавия, яқинда орамиздан кетган Тўра Мирзаев ҳамда бошқа олимларнинг изланишларини ўқиб чиқдим ва ҳайратландим. Бу каби ижод маҳсуллари бизга ҳамиша кераклигини тушундим.

Эргаш Жуманбулбул асарларининг ўзбекча бир неча томликлари ва рус тилидаги вариантларини тайёрлаган олимларга 1970 йилларда Давлат мукофоти берилган экан. Эргаш Жуманбулбул ўғли шажарасини ҳам кўпчилик яхши билмайди. Таникли олим Шомирза Турдимов, яқинда орамиздан кетган беназир инсон, шоир Абдусаид Нурбоев, шоир Алишер Нур, бахшининг ҳақиқий авлод давомчилари бўлади.

Кўрғон томонларга йўлингиз тушса, буюк бобимиз музейга ташриф буюринг ва бу масканни барпо этган инсонлар ҳақиқига дуо қилинг. Ўзбек фольклорига мактаб яратиб, халқига руҳ, катта маънавий куч берган Эргаш Жуманбулбул ўғли барчамизнинг бобомиз, миллатимизнинг чинакам фидойи фарзандидир.

Ўлжабой ҚАРШИЕВ

Нуроталик фидойи мураббий Ойдин

Синдоров Кўрғон қишлоғида Эргаш Жуманбулбул ўғлининг уй-музейини ташкил қилишга, осори-атиқаларини йиғиб тўплашга кўп меҳнати сингган. У киши Низомий номидаги педагогика институтини битиргач, Нурота туманидаги Сойкечар, Кўрғон, Тепалик, Оқмачит ва бир қанча қишлоқ мактабларида дарс берган. Таниқли ҳуқуқшунос, профессор ва бир неча детектив китоблар муаллифи, иқтидорли шахматчилар Ислом ва Шохжаҳон Синдоровларнинг бобоси Комил Синдоровнинг отаси.

Ойдин бобо бир неча фарзандларни тарбиялаб, қариллик гаштини суриб, неваралар ардоғида 4-5 йил муқаддам ҳаётдан кўз юмди.

Айни вақтда ҳозирги Қўшработ, бир пайтлар Нурота туманига қарашли бўлган Кўрғон қишлоғидаги Эргаш Жуманбулбул ўғли музейи халқаро андозаларга мос тарзда таъмирланиб, фольклор мухлисларини кутиб турибди. Аммо, музей раҳбарияти, Қўшработ тумани ва Самарқанд вилояти ҳокимликлари ноёб фольклор дурдоналарини бағрига олган бу маънавият ма-

Қашқадарёда Республика ихтисослаштирилган кардиология илмий-амалий маркази ҳамда Тўрақулов номидаги эндокринология маркази Қарши филиали ҳамкорлигида “Инсон қадри учун” шиори остида сайёр тиббий кўрик ўтказилди. Унда вилоятнинг тоғли ва қуёли ҳудудларида умргузаронлик қилаётган кекса авлод вакиллари, ўрта ёшдаги аҳоли тиббий кўриктан ўтказилди.

ШИФОКОРЛАР АҲОЛИ ҲУЗУРИДА

— Ушбу тадбирда юрак қон томири, қандли диабет касалликларининг олдини олиш ва соғлом турмуш тарзига риоя қилган ҳолда доимий жисмоний машғулотларни қанда қилмаслик, керакли дори-дармонларни вақтида истеъмол қилиш тушунтириб ўтилди, — дейди Республика кардиология илмий-амалий маркази директори Хуршид Фозилов.

— Тану жон соғ бўлса, кайфият ҳам яхши бўлади, — дейди биз билан суҳбатда вилоят эндокринология маркази директори Бахтирўз Михлиев. — Мазкур тадбир биргина кўрик билан чекланиб қолмай кардиолог, эндокринолог ва оилавий шифокорлар учун “Ўткир коронар синдромини” даволашнинг асосий жиҳатлари, “Қандли диабет муаммолари, профилактика ва эрта аниқлаш истиқболлари” мавзуларида маърузалар ўқилди. Бундан мақсад, одамларга соғлом турмуш тарзини тушунтиришдир.

Учқунликтадбир давомида маҳаллардаги тиббий пунктлар ва 4-гурухга

мансуб бўлган беморларни хонадонларида Республика ихтисослаштирилган кардиология илмий-амалий тиббиёт марказининг тажрибали кардиологларидан Шухрат Дониёров, Ким Аркадий, Рустам Ҳазраткулов, илмий-амалий марказ Қарши филиали директори Яшин Ахматовлар томонидан кўриклар ўтказилди.

Тадбир якунида Қашқадарё вилоятида кардиология хизматининг муаммолари муҳокама этилиб, уларни ҳал қилиш учун маслаҳатлар берилди. Шу ўринда амалий ёрдам кўрсатиш бўйича чоралар белгиланди.

Шавкат КАРОМОВ

ЖАМИЯТ

Муассислар:

Ўзбекистон Республикаси Экология, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва иқлим ўзгариши вазирлиги

Тадбиркорлар ва ишбилармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси.

Ўзбекистон Нодавлат нотижорат ташкилотлари миллий ассоциацияси.

Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси.

Бош муҳаррир
Мақсуд ЖОНИХОНОВ

Газета таҳририятнинг компьютер бўлимида саҳифаланди. “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмаҳонасида чоп этилди.

Манзил:
Буюк Турон кўчаси 41.
Буюртма рақами Г-210
Адади: 1015.
Пайшанба кун чикади.
Қоғоз бичими А-3,
ҳажми 2 босма табоқ.
Баҳоси келишилган нархда.
Газета Ўзбекистон матбуот ва ахборот агентлигида
2006 йил 0010-рақам билан
рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “Шарқ” нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси масъул.

Тошкент шаҳри,
Чилонзор тумани,
Новза кўчаси, 14-уй
Маълумот учун телефонлар:
98-111-48-29
99-994-70-52

Реклама ва эълонлар учун:
Электрон почта:
jamiyat@mail.uz
Газета индекси — 131
“ЖАМИЯТ”дан олинган маълумотларда манба сифатида газета номи кўрсатилиши шарт.
Топширилган вақти: 20:00
1 2 3 4 5 6

Юраги бўшлар ўқимасин!

18+

— Фалон, фалон жойингизни фалон клиникага бориб, МРТ қилдириб келинг.

— Хўп, бошқа клиникага борсам бўлмайдами? Ёки давлат шифохонасида ҳам бор экан шу аппаратдан...

— Йўқ, бу соҳани Тошкент ҳам яхши аниқлаб беролмайди. Фақат ўша клиникага боринг! Давлат шифохонасидагилари арзон аппарат, пулингизга куясиз!

Фалон клиникага келдим. Одам тутаб ётибди. Бозор бўлиб кетган, навбатнинг катталигидан

юрагингиз орқага тортиб кетади.

Навбат олиш учун навбатда турдим. Тўрт соат кутишим керак экан.

— Клиникамизнинг телефон рақами борми сизда? - сўраб қолди навбат ёзиб берган чиройли қиз.

— Йўқ.

— Врач йўлланмасига қаранг, бўлиши керак.

Йўлланмага қарадим, ростдан клиника рақами ёзилган экан. Тасодиф

бўлса керак, менга йўлланма ёзиб берган врач ҳам шу клиника бренди босилган дафтарчадан ишлатаркан... Яхши гумонда бўлдим.

— Ўша рақамга йўлланмани суратга тушириб, ташлаб юборинг, илтимос...

Хуллас, бу мамлакат жуда ажойиб. Жудаям!

Исомиддин ПЎЛАТОВ

ОҲАНГЛАР ОҒУШШИ

(Боши 1-саҳифада)

Музыка, кўшиқ... Хуллас, оҳанг... У замонавий инсон ҳаётида қанчалар ўрин тутаети? Жиддийроқ ўйлаб кўрганмисиз?.. Масалан, мен ўйлаб тураман. Чунки ёшлигимдан музикага, кўшиққа ошно бўлиб улғайганман. Отамга рубоб олдирганман. Тўғаракларга қатнаганман. Мактаб тадбирларида ҳатто кўшиқ ҳам айтганман. Лекин энг баланд пардаларни, авжни, масалан, Шерали Жўраевдек ололмаганим учун “мендан кўшиқчи чиқмайди!” дея бу ишга нуқта қўйганман. Энди ҳозиргиларга қарасам, куйлаш учун баланд овоз керак эмасдек. Умуман овози “йўқ”лар ҳам айтиб ётибди. Менда эса тузуккина овоз бор эди. Ҳатто “кўшиқчиман” деб юрганларнинг 90 фоизидан ҳозир ҳам овозим баланд, кўшиқбоп бўлса керак, деб ўйлайман. Рубобни ҳам дуруст чалардим.

Эсимда, Туркияда ўқиб юрган кезларим, ётоқхонада, ўз хонамда ҳеч ким йўғида гитарани рубобга ўхшатиб, юртимизда қалбимга сингиб кетган қайсидир бир куйга ўзимдан ул-бул кўшиб, эрмак қилиб чашиб ўтирсам, кўшни хонадан бунини эшитган бир турк талаба йигит эшик чертиб келди-да, “Валлоҳи, бу куйни яратган миллатни энгиб бўлмайди!” деб юборганди. Қизиқ, бу куйни яратган пайтда халқимиз қандай ҳолда экан – озодмикан ёки кул?..

Энди ҳозирги тажрибамдан келиб чиқиб айтсам, кўшиқчилик бобида ўзимга талабни жуда баланд, ҳатто энг баландини қўйган эканман ўшанда. Қолаверса, адабиётга бўлган муҳаббатим ҳаммасидан кучли эди. Агар таъбир жоиз бўлса, бу муҳаббатни фақат ёрга бўлган муҳаббатга қиёслаш мумкиндир, эҳтимол. Ҳа, мен учун бирламчи – адабиёт эди. Ахир, унда ўша оҳанг ҳам, ўша кўшиқ ҳам, ўша ҳаёт ҳам бор эди-да!..

Хўш, мен буларни нима учун ёзяман? Оҳанг ҳақида гапиришга озгина маънавий ҳақким бордир, дея ўзимга ўзим уқтирмакчи бўляпман. Магар шундай ҳақ бўлса, у ҳолда ҳозир сизга айтмакчи бўлган гапимнинг пўсткаласи – “бугун замонавий оҳанг сизу бизнинг онг ва қалбларимизга қандай таъсир қиляпти?” деган савол атрофида бўлади.

Хуллас, атрофимизни куй, кўшиқ, нағма ва шовкин босиб кетди. Айниқса, клиплар жуда урф бўлди. Мен бу ерда ҳамма нарсдан аввал ана шуларнинг ОҲАНГИ ҳақида тўхталмакчиман. Имкон топсак, матн, манзара, мавзу ҳақида ҳам гаплашармиз.

Шундай қилиб, ОҲАНГ! Бугун телевидение, радио, интернет, диск, флешка ва бошқа техника воситаларида элга тарқатилган куй-кўшиқларнинг оҳанги қандай? Ва у нималарга қодир?.. Кузатишимча, бугун у жуда катта ижтимоий-сиёсий ва психологик кучга эга бўлиб улгурди. Бошқача айтсам, ОҲАНГ ОДАМЛАРНИ БОШҚАРИЯПТИ! Қайдай дейсизми? Қулоғингиз орқали миянгизга кираётган ритм, такт орқали. Ана, супермаркетларда тараладиган музика ва хид воситасида инсон кайфиятига таъсир қилиб, уни кўпроқ хариб қилишга ундалинаётгани ҳақида олимлар бонг уришмоқда. Энди бугун чор-атрофимизни босиб кетган маза-матрасиз, киёфасиз, дардсиз нағмаларнинг ботинимизга, сўнг бутун бошли ҳаёт тарзимизга таъсир қилмайди деб айта оламизми?.. Менимча, йўқ! Оммавий маданият нафақат кийиниш, муомала, овқатланиш, ўзни тутиш тарзида намоён бўлади, балки музика ва кўшиқларда ҳам ўзини баралла намоён этади, этмоқда. Эътибор берган бўлсангиз, тахминан 2000 йилдан бу ёнда пайдо бўлаётган куй-кўшиқларнинг аксар қисмида (таъкидлайман, ҳаммасида эмас, кўпчилигида!) дард йўқ. “Нега?” деймиз ўзимизга ўзимиз савол бериб. Балки одамларнинг ҳаёти бирмунча қулайлашгандир. Комфорт!

Дардли оҳанг дарддан туғилади-да! Бугунги оҳанг, тўғрироғи, унинг бузилиши замонавий инсон ҳаётининг акс-садоси! Одам боласи комфорт ҳаётга талпиняпти, эришяпти, бас, у басталаётган куй-кўшиқ ҳам шунга яраша энгил тортяпти... Балки масаланинг яна бошқа сабаблари бордир. Билмадим...

Хуллас, руҳни тарбияловчи оҳангдан маҳрум, агрессив, пала-партиш, ўхшовсиз нағма бугун бутун дунёни босди ва менинг кузатишимча, унинг зарари оммавий қирғин келтирувчи қуроллардан кўп бўлса кўпки, асло кам эмас. Чунки у секин-аста ичимизга ғимирлаб кириб боряпти, онгимиз ва қалбимизни заҳарляпти. Бас, ўша қирғин қуролларини отишга руҳсатни бергич кучлардан бири ҳам айнан оҳанг, тўғрироғи, оҳангсизлик билан боғлиқ бўлса, не тонг!.. Ошириб юбордингиз, ёқмаса, ана, эшитманг, дейсизми?.. Бунинг иложи йўқ.

Эшитмаслик учун бугун ёруғ оламни тарк этиш керак бўлади. Бошқа чораси йўқ. 90-йил эди, адашмасам. Биз, талабалар пахта теримида, даладамыз. Ҳавода ўша пайтда энди-энди урф бўлаётган маза-матрасиз нағмалар янграяпти. Қаердан бўларди – очик далада юрган ҳали у, ҳали бу машинадан, уларнинг магнитофонидан-да. Хуллас, вазиятга қараб туриш учун бириктирилган ўқитувчи, адабиётшунос, нотик Раҳмон Кўчқор далага пахта кўчатларидек сочилиб кетган талабалар билан бир-бир гаплашиб ўтиб кетар экан: “Жин урсин, шу кўшиқлар роса жонга тегди-ю!” дея ўз норозилиги изҳор қилди. Мен ҳам жавобан нималардир дедим. Шу, орадан бир ҳафталар вақт ўтди. Раҳмон ака дала айланиб юрар экан, туйқус унинг ўзи худди ўша, ўзи танқид қилган нағманам замзама қилиб кетаётганини эшитиб қолдим: “Ия, Раҳмон ака, ўзийз сўкиб, ўзийз хиргойи қиляпсизми?!”

десам, “Ҳа, энди нима қилай! Кунда беш-ўн мартадан қулоғийзга киравергандан кейин истар-истамас ўшани хиргойи қилар экансиз-да!” деб жавоб берди. Бу сафар у нафақат нағмадан, балки ўзидан-да норози эди.

Бас, шу мисолда барчаси аён: кўзимизга кўринаётган негатив манзаралардан, қулоғимизга чалинаётган руҳбузар нағмалардан жуда-жуда эҳтиёт бўлиш керак. Инсонни бузиш учун бошқа нарса ўйлаб топишнинг ҳожаги йўқ – шуларнинг ўзи етиб ортади.

Оҳангдор сузар жаҳон

Абадиятга томон, деб ёзганди ўз вақтида ўзбек символистик шеъринини авж нуқталарга олиб чиққан шоир Ойбек. Шоирнинг қалб қулоқлари жаҳоннинг “юриши”да теран бир оҳангни иллаган эди. Ойбеклар қолдирган мерос ҳам ана шу оҳангга суюна эди. Шунинг учун ҳам Ойбек мансуб адабиётдан социалистик ғояга хизматни соқит қилсангиз, остида ёруғ бир манзара қолади. Ва у ҳаётга, ҳатёпарастликка хизмат қилади. Бироқ оҳангсизлик ёки агрессив оҳанг ҳаётда ҳам, санъатда ҳам негатив оқибатларга етаклаши шубҳасиз. Чунки ҳаёт бу муайян унсурлар орасидаги мувозанат дегани. Ўлим эса ана шу мувозанатнинг бузилиши. Шу маънода, таъбир жоиз эса, айтиш мумкинки, оҳанг ҳаётнинг, оҳангсизлик эса ўлимнинг рамзидир. Адольф Гитлернинг агрессив куйларни ёктириши ҳақида ўқиганингиз бордир сизнинг ҳам. Қаранг, биз менсимай қарайдиганимиз оҳанг, тўғрироғи, унинг бузилиши, агрессив тус олиши инсон психикасига, кейин дунёқарашига қандай таъсир қилади экан...

“Биз, яъни ўзбек жамияти булар ҳақида етарлича бош қотирамизми?..” деб ўйлаб қоламан баъзан. Ахир, атрофимизни оҳангсизлик босиб кетди-ку!.. Саволга “Бир гап бўлар” дея жавоб берсак керак, яна ўзимизга хос ва мос тарзда. Мен жавобни таржима қилиб беришим мумкин: фақат ёмон бўлади!..

Бас, шундай экан, вақтнинг борида оҳангсизликка эмас, балки ўзида уйғунликни мужассам этган оҳангга хизмат қилиш ҳақида ўйлаб кўриш керак – ҳаётда ҳам, адабиётда ҳам...

Улуғбек ҲАМДАМ,
ёзувчи